

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-69>

**ON THE ISSUE OF THE OBJECT OF CRIMINAL OFFENSES
AGAINST THE ELECTORAL AND REFERENDUM RIGHTS
OF CITIZENS**

**ДО ПИТАННЯ ОБ'ЄКТА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ
ПРОТИ ВИБОРЧИХ ТА РЕФЕРЕНДУМНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН**

Kolodin D. O.

*PhD in Law, Associate Professor,
Dean of the Faculty of Civil and
Economic Justice, National University
"Odesa Law Academy",
Odessa, Ukraine*

Колодін Д. О.

*кандидат юридичних наук, доцент,
декан факультету цивільної
та господарської юстиції
Національного університету
«Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

У сучасних джерелах родовий об'єкт кримінальних правопорушень проти виборчих та референдумних прав громадян переважно визначається як охоронювані кримінальним законом суспільні відносини, що забезпечують конституційні права та свободи людини і громадянина [1]. Такий підхід, хоча і заснований на законодавчій позиції щодо найменування розділу V Особливої частини КК, є надто широким і не позбавленим внутрішніх протиріч, на що неодноразово зверталася увага авторами, які предметно займалися правопорушеннями, що аналізуються. Так, на необхідності реформування як назви, так і внутрішньої структури даного розділу наполягала С.Я. Лихова [2].

Л.П. Медіна зазначала, що родовим об'єктом посягань, які містяться у V розділі Особливої частини КК є не всі, а тільки окремі конституційні права і свободи людини та громадянина і пропонувала перейменувати згаданий розділ у «Злочини проти політичних та інших конституційних прав і свобод людини і громадянина» [3].

Позитивно ставився до пропозицій щодо вдосконалення розділу V Особливої частини КК і В.Я. Тацій, який вважав, що в ньому передбачені злочини, що мають свій, багато в чому відмінний від інших злочинів із цього розділу об'єкт – відносин, що забезпечують реалізацію прав на об'єкти інтелектуальної власності (ст. ст. 176, 177 КК). Такі права не завжди є особистими, якщо, наприклад, вони належать будь-якій юридичній особі, тому визначення місця

розташування цих статей у розділі V Особливої частини КК є неточним [4].

Загалом, висновок про те, що розділ V Особливої частини КК містить у собі різні за об'єктом діяння і порушує існуючі правила систематизації кримінальних правопорушень сумніву не піддавався майже з моменту його прийняття. Тому цілком закономірним є рішення розробників згаданого вище проекту нового КК України щодо розформування розділу V Особливої частини КК і створенням на його основі семи самостійних розділів: «Кримінальні правопорушення проти сім'ї, дітей та інших уразливих людей» (розділ 4.6); «Кримінальні правопорушення проти приватності людини» (розділ 4.7); «Кримінальні правопорушення проти соціально-економічних прав людини» (розділ 4.8); «Кримінальні правопорушення проти свободи світогляду та віросповідання людини» (розділ 4.9); «Кримінальні правопорушення проти рівноправності та політичних прав» (розділ 4.11); «Кримінальні правопорушення проти інтелектуальної власності (розділ 6.2) розглядаються як посягання проти економіки (книга шоста). Статус самостійного родового об'єкта отримали також виборчі права та референдум не право (розділ 4.10), що цілком заслуговує на підтримку.

Оцінюючи запропонований підхід хотілося б звернути увагу, щонайменше, на дві обставини: 1) найменування розділу 4.10; 2) порозуміння сутності виборчих та референдумного прав як об'єкта кримінально-правової охорони.

В найменуванні розділу 4.10 проекту мова йде про виборчі права та референдумне право. Словосполучення «виборчі права» підкреслює ту обставину, що це поняття включає: 1) право вільно обирати (право голосу на виборах); 2) право бути обраним. Відповідно до ч. 2 ст. 6 Виборчого кодексу України ці права є основними. На відмінну від них, референдумне право дихотомією не характеризується і полягає у праві громадянина України бути учасником всеукраїнського референдуму, тобто мати право голосу на ньому (ст.6 Закону України «Про всеукраїнський референдум»). Вірогідно, саме тому у найменуванні розділу 4.10 проекту мова йде про референдумне право. Проте, у літературі з конституційного права до виборчих прав традиційно відносили не тільки активне та пасивне виборче право, а й право брати участь у висуванні кандидатів, право брати участь у передвиборній агітації, право брати участь у спостереженні за проведенням виборів і роботою виборчих комісій, право робити внески до виборчих фондів, право на безперешкодний доступ до документованої інформації про

себе, а також списку виборців в цілому, на уточнення цієї інформації, з метою забезпечення її повноти та достовірності, право на участь у роботі виборчих комісій, право на фінансування виборчої кампанії, право на оскарження порушень виборчих прав громадян, право брати участь в інших заходах, пов'язаних із виборами. При цьому підкреслювалося, що цей перелік не є вичерпним і має відкритий характер, а зазначені права є похідними від активного виборчого права.

У свою чергу, дотримуємося позиції, що V розділ Особливої частини чинного КК у якості самостійних об'єктів охороняє: 1) виборчі права; 2) референдумне право; 3) повноваження суб'єктів виборчого процесу; 4) порядок здійснення громадянських прав; 5) відносини з організації та проведення виборів або референдуму. Проектом передбачається кримінально-правова охорона ще одного об'єкта – права на участь у виборчому процесі чи процесі референдуму. Причому всі зазначені об'єкти цілком можуть розглядатися як видові. Ця обставина дозволяє поставити під сумнів обґрунтованість визначення об'єкта правопорушень, що аналізуються, як за чинним КК (тут він має статус видового й іменується «виборчі права громадян»), так і за проектом нового КК України, де він отримав статус родового й назву «Виборчі права та референдумне право», оскільки за такого підходу виникає серйозна колізія між назвою відповідного розділу та його змістом, що обумовлює необхідність наукового пошуку принципово нового підходу до визначення родового об'єкта зазначених кримінально-протиправних діянь.

Література:

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України/Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В.Савченко та ін.; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченко, В.В. Черня. 2-ге вид., перероб. і допов. К.:Юрінком інтер, 2018. С.374;Кримінальне право України:Особлива частина: підручник/Ю.В. Баулін, В.І. Борисів, В.І. Тютюгін та ін.;за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисєва, В.І. Тютюгіна. 5-ге вид., перероб і допов.Х.Право, 2015.

2. Лихова С.Я. Злочини проти громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини та громадянина за Кримінальним кодексом України (теоретико-правове дослідження): дис. докт. юрид. наук: 12.10.08. К., 2006. 529 с.

3. Медіна Л.П. Кримінально-правова характеристика злочинів проти виборчих прав громадян (ст. ст. 157, 158, 159 КК України): дис. канд. юрид. наук.: 12.00.08.К., 2004. 226 с.

4. Тацій В.Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві: монографія. Х.: Право, 2016. 256 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-70>

PROMISING DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF THE BAR INSTITUTE IN UKRAINE

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ

Voitseshuk V. V.

*External Postgraduate Student,
The Scientific Institute of Public Law
Kyiv, Ukraine*

Войцешук В. В.

*здобувач Приватної установи
«Науково-дослідний інститут
публічного права»
м. Київ, Україна*

У Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки регламентовані наступні напрями удосконалення інституту адвокатури: 1) посилення гарантій адвокатської діяльності, її видів і професійних прав адвокатів, удосконалення самоврядності адвокатури; 2) розширення можливостей доступу до державних реєстрів та баз даних при здійсненні адвокатської діяльності; 3) конкретизацію підстав, процедур притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності та порядку оскарження рішення про притягнення до такої відповідальності; 4) запровадження інституту спрощеного дисциплінарного провадження; 5) удосконалення порядку розгляду скарг на дії адвоката; 6) перегляд вимог щодо набуття права на зайняття адвокатською діяльністю, запровадження прозорості процедури проведення єдиного кваліфікаційного іспиту, стажування кандидатів, порядку ведення Єдиного реєстру адвокатів України; 7) модернізація організаційно-правових форм здійснення адвокатської діяльності; 8) удосконалення порядку та умов залучення адвокатів до надання безоплатної правової допомоги [1]. Необхідно зазначити, що вказані